Uitspraak Commissie van Beroep 2014-037 d.d. 9 december 2014
(mr. C.A. Joustra, voorzitter, mr. J.B.M.M Wuisman, mr. S.B. van Baalen, mr. A. Bus en drs. P.H.M. Kuijs AAG, leden, en mr. M.J. Drijftholt, secretaris)

Samenvatting

Bevoegdheid van de bank tot tussentijdse aanpassing van de rente op een hypotheeklening. Indien contractueel overeengekomen staat het de bank vrij om de variabele rentecomponent aan te passen en is zij niet gebonden aan een externe rentevoet. Die bevoegdheid vindt echter zijn grens in de redelijkheid en billijkheid. De ontwikkeling van de rente mag onder meer niet onredelijk afwijken van de in de markt gangbare renteontwikkelingen en de bank dient inzichtelijk te kunnen maken hoe zij van haar bevoegdheid gebruik heeft gemaakt.

Klik hier voor de uitspraak in eerste aanleg.

1. De procedure in hoger beroep

1.1 Bij een op 21 januari 2014 door de Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening (verder: de Commissie van Beroep) ontvangen pro forma beroepschrift heeft de Bank, op de voet van artikel 43.1 van het Reglement Ombudsman & Geschillencommissie Financiële Dienstverlening (verder: het Reglement) in verbinding met artikel 5.1 van het Reglement een uitspraak van de Geschillencommissie Financiële Dienstverlening (verder: Geschillencommissie) van 11 december 2013 (dossiernr. [nummer]) ter toetsing voorgelegd. De Bank heeft haar beroepsschrift aangevuld bij haar schrijven van 14 februari 2014 inclusief bijlagen.

1.2 Belanghebbende heeft een verweerschrift met bijlagen ingediend gedateerd 21 maart 2014.

1.3 De Commissie van Beroep heeft het beroep mondeling behandeld op 14 april 2014. Beide partijen waren aanwezig en hebben hun standpunten nader toegelicht, mede aan de hand van aan de Commissie van Beroep overgelegde pleitnotities.

2. De procedure in eerste aanleg

Voor het verloop van de procedure in eerste aanleg verwijst de Commissie van Beroep naar de aan deze uitspraak gehechte uitspraak van de Geschillencommissie.

3. Inleiding op de beoordeling van het beroep

3.1 De Commissie van Beroep gaat uit van de door de Geschillencommissie onder 3.1 tot en met 3.6 van haar uitspraak vermelde feiten. Kort gezegd gaat het om het volgende. De Bank heeft bij overeenkomst van 16 maart 2000 aan Belanghebbende en zijn partner een hypothecaire geldlening verstrekt. Het betrof een zogenaamde 'Comfort Hypotheek'. Voor deze geldlening gold de 'ComfortRente'; een variabele rente gebaseerd op de door de Bank vastgestelde basisrente met een boven- en ondergrens gedurende de looptijd. Op 1 april

2005 hebben Belanghebbende en zijn partner de rentevaste periode verlengd, waarbij zij gekozen hebben voor een ander rentetype: de 'GarantieRente'. Bij de hypotheekofferte zat een Bijlage met een toelichting op - onder meer - de GarantieRente. De GarantieRente is gelijk aan de som van een variabele rentecomponent ([naam] Basisrente) plus eventuele persoonlijke opslagen en een opslag voor de afdekking van het renterisisco, maar beloopt niet meer dan een gegarandeerde maximumrente. Per 1 juni 2006 heeft de Bank de rente van de geldlening op 4,50% vastgezet en per 1 oktober 2006 op 4,75%. Per 1 april 2010 heeft Belanghebbende het renteverlengingsvoorstel voor een periode van 5 jaar van de Bank geaccepteerd tegen een vastgestelde rente van 5,2%. In oktober 2010 is Belanghebbende met terugwerkende kracht overgestapt op het rentetype 'Variabele Kroonrente'.

3.2 Belanghebbende heeft, in de weergave van de Geschillencommissie (overweging 4.1 van haar uitspraak) en voor zover thans nog van belang, gevorderd dat de Bank de door hem geleden schade vergoedt, bestaande uit teveel betaalde rente, door hem begroot op € 10.000. Hij voert, kort gezegd, aan dat de Bank hem destijds onvoldoende informatie heeft verschaft over de wijze waarop zij de BasisRente vaststelt. Verder is Belanghebbende van mening dat de Bank in de periode 2007-2010 de GarantieRente op een te hoog percentage heeft vastgesteld, nu de marge tussen de herfinancieringsrente van de Europese Centrale Bank en de door Belanghebbende betaalde rente steeds groter werd.

3.3 De Geschillencommissie heeft - kort gezegd - overwogen dat het begrip ‘variabele rente’ verwijst naar een externe referentievoet en dat de consument in beginsel mag verwachten dat de rente de marktontwikkelingen volgt. Volgens de Geschillencommissie is in dit geval niet voldoende duidelijk vastgelegd dat de Bank in afwijking daarvan een discretionaire bevoegdheid heeft de rente naar eigen inzicht, los van de marktontwikkelingen, vast te stellen en is in de overeenkomst geen externe referentievoet opgenomen, zodat de overeenkomst een leemte bevat. De Geschillencommissie heeft met toepassing van artikel 6:248 lid 1 BW de overeenkomst op dit punt naar redelijkheid aangevuld door te bepalen dat als externe referentievoet het driemaands Euribortarief heeft te gelden. Het verschil tussen de aanvangsrente en het bij de aanvang van de overeenkomst geldende driemaands Euribortarief is de opslag die de Bank mag berekenen.

4. Beoordeling van het beroep

4.1 Het belangrijkste bezwaar van de Bank tegen de uitspraak van de Geschillencommissie betreft de beslissing van de Geschillencommissie dat de Bank, vanwege een leemte in de overeenkomst, niet de discretionaire bevoegdheid heeft de variabele rente te bepalen, maar dat deze bevoegdheid gekoppeld dient te worden aan het driemaands Euribortarief. In de eerste plaats meent de Bank dat de rentebepalingen in de overeenkomst duidelijk zijn en geen nadere uitleg of aanvulling nodig hebben. Volgens de overeenkomst heeft de Bank volgens haar een discretionaire bevoegdheid om de variabele rente aan te passen. In dat verband stelt de Bank zich op het standpunt dat de Geschillencommissie de Haviltex-maatstaf onjuist heeft gehanteerd doordat zij slechts rekening houdt met de redelijke verwachtingen van de consument. Bovendien houdt de Geschillencommissie er volgens de

Bank ten onrechte geen rekening mee dat in elk geval vanaf de aanvang van de kredietcrisis het driemaands Euribortarief geen goede maatstaf meer is voor het bepalen van de funding-kosten voor het doorlopend krediet, met name omdat de Banken elkaar boven de inter-bancaire rente wisselende risico-/liquiditeitsopslagen in rekening brengen.

4.2 Belanghebbende verzoekt de Commissie van Beroep - kort gezegd - de uitspraak van de Geschillencommissie te bekrachtigen.

4.3 De Commissie van Beroep oordeelt als volgt. Het onderhavige krediet betreft een hypothecair krediet waarbij de klant een aantal keuzes wordt geboden met betrekking tot de daartegenoverstaande renteverplichting. Vanaf 1 april 2005 heeft Belanghebbende gekozen voor de zogenaamde GarantieRente. Deze GarantieRente is variabel blijkens de toelichting zoals aan Belanghebbende verstrekt bij de hypotheekofferte (met nummer [nummer]). Daarin wordt (onder nr. 3.6.) immers gesproken over een variabele garantie-rente op basis van de door [naam] gehanteerde Basisrente, alsmede over persoonlijke opslagen en de verzekeringspremie voor het afdekken van renterisico. Onder het kopje 'Renteherziening' wordt tevens melding gemaakt van het feit dat het GarantieRente-percentage variabel is en dat het percentage per drie maanden wordt vastgesteld. Daarnaast wordt de GarantieRente blijkens de toelichting gekenmerkt door een gegarandeerd maximum (in het geval van [naam consument] bedroeg dat 4,75%). Dat de rente variabel is (tot het maximumpercentage), betekent naar het oordeel van de Commissie van Beroep dat partijen zijn overeengekomen dat de prijs van het krediet door de Bank eenzijdig en tot het maximumpercentage kon worden aangepast. Weliswaar wordt het begrip '[naam] BasisRente' (het variabele deel van de rente) in de bijbehorende toe-lichting niet gedefinieerd, echter zowel uit de gebruikte terminologie (de door [naam] gehanteerde Basisrente, cursivering CvB) als de overige voorwaarden blijkt voldoende duidelijk dat de Bank een discretionaire bevoegdheid heeft het variabele deel van de rente vast te stellen onder de aldaar genoemde voorwaarden. Gelet op deze toelichting en de daarbij behorende voorwaarden - in onderlinge samenhang beschouwd - is de Bank bij de vaststelling van het variabele deel van de rente dan ook niet gebonden aan een vooraf vastgelegd kader of een referentierente. Geen rechtsregel of andere norm stond aan het overeenkomen van een dergelijke bevoegdheid ten tijde van het aangaan van de krediet-overeenkomst in 2005 in de weg. Op dat punt kent de overeenkomst dan ook geen leemte. De vrijheid van de Bank vindt echter een grens in artikel 6:248 lid 2 BW omdat de Bank haar vrijheid niet mag gebruiken op een wijze die naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is (zie ook Commissie van Beroep 10 november 2011, nummer 2011-010, 15 oktober 2013, nummer 2013-030 en 31 januari 2014, nummer 2014-007).

4.4 Met die verplichting van de Bank op grond van artikel 6:248 lid 2 BW verdraagt zich niet dat de ontwikkeling van de rente *onredelijk* afwijkt van de gebruikelijk in de markt gehanteerde rente voor een vergelijkbaar krediet, in dit geval een hypothecaire lening met een variabele rentecomponent en een maximumrente. In die zin mocht Belanghebbende dus verwachten dat de rente op zijn doorlopend krediet de ontwikkelingen in de markt zou volgen. Dat betekent echter niet dat Belanghebbende tevens mocht verwachten dat de rente onlosmakelijk was gekoppeld aan een bepaalde externe rentevoet, zoals het drie-maands Euribortarief. Een en ander te minder, nu onder de destijds door de Bank aan-

geboden verschillende rentetarieven zich ook een rentetarief bevond waarbij wel expliciet aansluiting werd gezocht bij het driemaands Euribortarief (en waarvoor Belanghebbende vanaf 2010 heeft gekozen). De vrijheid van de Bank bracht mee dat de Bank ook andere omstandigheden mocht betrekken bij het bepalen van de rente, zoals ontwikkelingen in de fundingkosten, in de kosten van haar bedrijfsvoering en concurrentieoverwegingen.

4.5 Voor zover Belanghebbende nog betoogt dat de GarantieRente had behoren te dalen toen in 2007 de herfinancieringsrente van de ECB daalde, blijkt uit hetgeen de Bank naar voren heeft gebracht voldoende dat de door de Bank gehanteerde BasisRente binnen de band-breedte is gebleven van de gebruikelijk in de markt gehanteerde rentetarieven (nr. 24 van het Beroepschrift) en dat de Garantierente in 2007 niet is gedaald omdat de fundingkosten (tarieven op spaargelden en deposito's) na 2006 hoger werden (nr. 26 van het Beroepschrift). In zoverre is er dan ook geen reden om aan te nemen dat de Bank haar vrijheid om de rente (wel of niet) aan te passen heeft gebruikt op een wijze die naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Ook voor het overige zijn geen feiten of omstandigheden aangevoerd of aannemelijk geworden die daarop wijzen.

4.6 Zoals de Commissie van Beroep eerder heeft overwogen in haar uitspraak van 31 januari 2014, CB 2014-007, heeft de eis dat de Bank haar vrijheid niet mag gebruiken op een wijze die naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, niet alleen gevolgen voor de aanpassing van de rente, maar ook voor de informatie die de Bank Belanghebbende daarover moet verstrekken. De omstandigheid dat de onderhavige overeenkomst uit 2005 een variabele rente kende zonder een definitie van het begrip Basisrente of een kader waarbinnen de Bank gebruik mag maken van haar vrijheid om de rente aan te passen, brengt naar het oordeel van de Commissie van Beroep naar huidige opvattingen mee dat de Bank Belanghebbende voldoende informatie zou moeten verschaffen om hem in staat te stellen na te gaan of de Bank haar vrijheid gebruikt binnen de grenzen die de redelijkheid en billijkheid voorschrijven.

4.7 Aangezien Belanghebbende per 2010 echter gekozen heeft voor een rentepercentage dat uitgaat van een variabel deel (driemaands Euribortarief) met een vaste renteopslag, gelden deze informatieverplichtingen met betrekking tot het variabele deel van de GarantieRente ten opzichte van Belanghebbende niet (meer). Aangezien de Bank, zoals hiervoor over-wogen, aannemelijk heeft gemaakt dat de door haar doorgevoerde verhogingen niet afweken van vergelijkbare op de markt gehanteerde rentetarieven, alsmede dat haar fundingkosten destijds omhoog gingen, heeft de Bank met betrekking tot de doorgevoerde rentewijzigingen (achteraf) voldoende uitleg en informatie verstrekt omtrent de wijze waarop zij gebruik maakte van de haar toekomende vrijheid de rente eenzijdig aan te passen.

4.8 De conclusie is dat het beroep van de Bank slaagt en dat de bestreden uitspraak niet in stand kan blijven.

5. Beslissing

De Commissie van Beroep stelt de volgende beslissing in de plaats van de bestreden beslissing:

De klacht van Belanghebbende is ongegrond en zijn vorderingen worden afgewezen.